

*До спеціалізованої вченої ради Д 11.737.02
у Донецькому державному університеті внутрішніх справ
25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1*

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

ІЛЛЯЩУКА ДЕНИСА ГЕОРГІЙОВИЧА

**«Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у забезпеченні прав
особи на стадії досудового розслідування», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 —
кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність**

Актуальність теми дослідження. Одним із ключових завдань кримінального судочинства відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України є охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Діяльність усіх уповноважених представників держави, які беруть участь у кримінальному провадженні, тією чи іншою мірою спрямована на виконання означеного завдання. Водночас відповідно до положень Конституції України, Закону України «Про прокуратуру» та Кримінального процесуального кодексу України під час досудового розслідування прокурор є однією з центральних процесуальних фігур, яка зобов'язана здійснювати нагляд за законністю негласних та інших слідчих і розшукових дій органів правопорядку. Неналежне виконання прокурором цієї функції може призвести до порушень прав і свобод учасників провадження, недопустимості зібраних доказів, помилковості висновків органів досудового розслідування та суду, а відтак і до уникнення винними особами кримінальної відповідальності та, навіть, несправедливого засудження невинних осіб. Через це, значимість процесуальної діяльності прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування важко переоцінити.

Слід зауважити, що у спеціальній літературі кримінальні процесуальні аспекти забезпечення прокурором прав особи на стадії досудового розслідування досліджені недостатньо, що зумовлює необхідність вирішення наукового завдання, яке полягає в комплексному дослідженні цієї проблематики. У даному контексті дисертаційне дослідження Д. Г. Іллящука є актуальним і своєчасним.

Рецензована дисертація підготовлена відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (Указ Президента України від 11 червня 2021 року. № 231/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року. № 273/2023); Стратегії розвитку прокуратури на 2021–2023 роки (наказ Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 року. № 489); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року. № 454), а також згідно з тематикою науково-дослідної роботи Донецького державного університету внутрішніх справ «Організаційні, правові та тактичні засади протидії організований злочинній діяльності» (0123U104250). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Донецького юридичного інституту МВС України (протокол засідання від 27.08.2014 р. № 17/1).

Метою дисертації є розробка теоретичних положень щодо кримінальної процесуальної діяльності прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування, а також обґрунтування пропозицій стосовно удосконалення правового регулювання такої діяльності (стор. 17 дис.; стор. 2 автореф.).

Оцінка змісту та структури дисертації, її завершеності та оформлення. Робота виконана державною мовою та складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (242 найменування на 24

сторінках) і чотирьох додатків (на 16 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 226 сторінок, з них основного тексту – 172 сторінки.

Структура дисертації є логічною та послідовною. Основними проблемами, які були розглянуті в роботі, є: визначення природи процесуальної діяльності прокурора щодо забезпечення прав особи у досудовому розслідуванні, з'ясування ролі прокурора у забезпеченні прав і законних інтересів учасників кримінального провадження на його початку, удосконалення процедури повідомлення про підозру та порядку дій прокурора у межах цієї процесуальної дії, опрацювання механізму реалізації кримінальної процесуальної діяльності прокурора під час збирання доказів, зокрема проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

Представлена дисертація є цілісною кваліфікованою науковою працею, яка містить обґрунтовані теоретичні та практичні результати, які об'єднані єдністю змісту і свідчать про особистий внесок Д. Г. Іллящука у вирішення актуальної проблеми – розроблення теоретичних підвалин кримінальної процесуальної діяльності прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування.

Автореферат підготовлено відповідно до діючих вимог. Його зміст відповідає основним положенням дисертації. Зауваження до технічного оформлення дисертації та автореферату відсутні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження забезпечується вірним методологічним підходом і методами дослідження. Автором використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, які застосовуються в юридичній науці, зокрема діалектичний, історико-правовий, системний, формально-логічний, соціологічний та статистичний.

Висновки дисертанта спираються на глибокий аналіз положень Конституції України, міжнародно-правових договорів, ратифікованих Верховною Радою України, чинного кримінального процесуального

законодавства України, підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Генерального прокурора України, МВС України, правових позицій Верховного Суду. Науково-теоретичне підґрунтя роботи склали праці з філософії, забезпечення прав людини, кримінального процесу, криміналістики та психології вітчизняних і зарубіжних науковців.

Емпіричну базу дослідження становлять офіційні статистичні відомості та аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, МВС і Національної поліції України, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також матеріали практики Європейського суду з прав людини; зведені дані вивчення 275 кримінальних проваджень, 110 ухвал слідчих суддів та інших судових рішень, внесених до ЄРДР за період 2015–2023 рр.; зведені дані опитування 230 прокурорів та 145 слідчих органів Національної поліції України у Дніпропетровській, Кіровоградській, Київській, Одеській областях; матеріали вивчення слідчої, прокурорської та судової практик.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що за характером і змістом проблем, які розглядаються, рецензована праця є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень проблем кримінальної процесуальної діяльності прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування.

Основні наукові результати дисертації дістали відображення в 7 наукових працях, серед яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 2 тези у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних науково-практичних конференціях.

Окремі результати та висновки дисертаційної роботи можуть використовуватися у науково-дослідній, освітній, законотворчій та практичній діяльності, про що свідчать відповідні акти впровадження та запропонована дисертантом порівняльна таблиця щодо змін до КПК України (стор. 211-215 дис.).

Вивчення представлених Д. Г. Іллящуком матеріалів дисертації та автореферату дають підстави стверджувати, що ним проведений ґрунтовний теоретико-методологічний, історичний та правовий аналіз теми, яка є однаково актуальною та важливою як для розвитку теорії кримінального процесу, так і в практичному вимірі. Автором сформульовані змістовні висновки і пропозиції, які виносяться на публічний захист.

Слушним є підхід дисертанта до з'ясування сутності та визначення поняття процесуальної діяльності прокурора щодо забезпечення прав особи на стадії досудового розслідування. Автор аргументовано розмежовує діяльність прокурора щодо нагляду за дотриманням законності та щодо організації досудового розслідування. Відтак, схвалення заслуговують пропозиції щодо закріплення у ст. 3 КПК України визначень понять «організація досудового розслідування» та «кримінальна процесуальна діяльність прокурора щодо забезпечення прав особи на стадії досудового розслідування».

Аргументованими видаються пропозиції дисертанта щодо удосконалення діяльності прокурора на початку досудового розслідування. Серед іншого, запропоновано у разі виявлення нового кримінального правопорушення, виносити про це відповідну вмотивовану та обґрунтовану постанову відповідно до ч. 5 ст. 110 України, відомості з якої вносити до ЄРДР в порядку ст. 214 КПК України. З метою забезпечення законності та допустимості доказів, зібраних щодо такого нового кримінального правопорушення, Д. Г. Іллящук пропонує проводити будь-які процесуальні дії тільки після винесення описаної постанови та реєстрації у ЄРДР відомостей за нею.

Позитивної оцінки заслуговують пропозиції автора щодо безпосереднього закріплення у чинному КПК України можливості органів досудового розслідування, прокурора у невідкладних випадках до внесення до ЄРДР відомостей про ознаки кримінального правопорушення здійснювати затримання особи у порядку, передбаченому ст. 208 КПК України, обшук затриманого, тимчасове вилучення майна, виявленого під час затримання

особи та документів, які посвідчують користування спеціальним правом (стор. 98, 217 дис.; стор. 16 автореф.). На практиці указані процесуальні дії проводяться до внесення відомостей до ЄРДР без прямого унормування в Законі, що може призводити до дискусій щодо їх законності. Імплементация запропонованих дисертантом змін до ст. 214 КПК України сприятиме дотриманню принципів правової визначеності кримінального процесуального права та прогнозованості поведінки учасників кримінального судочинства.

Цікавими слід визнати думки дисертанта щодо змісту інституту повідомлення про підозру в контексті реалізації прокурором повноважень щодо забезпечення прав особи на стадії досудового розслідування (стор. 111-112 дис.; стор. 11 автореф.). Дисертант слушно вважає, що діяльність прокурора на цьому етапі кримінального провадження насамперед полягає у прийнятті процесуального рішення, спрямованого на дотримання законності та прав учасників провадження, а також у визначенні напрямів подальшого розслідування. Зауважимо, що від правильності дій прокурора та підзвітних йому слідчих (дознавачів) залежить успішність досудового розслідування в цілому, а відтак і реалізація законних прав як потерпілих, так і осіб, які притягаються до кримінальної відповідальності.

Заслуговує на окрему увагу запропонований дисертантом підхід до вирішення прокурором питання про допустимість доказів, отриманих у результаті проведення НС(Р)Д у разі зміни кваліфікації злочину на менш тяжкий (стор. 167-169 дис.). Зокрема, вірною видається позиція, що у кожному конкретному випадку прокурор має детально вивчити усі матеріали кримінального провадження на предмет об'єктивної можливості визначення правильної кваліфікації кримінального правопорушення перед початком проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також у разі отримання нових доказів у ході проведених негласних слідчих (розшукових) дій, які вказують на інший склад кримінального правопорушення.

Загалом позитивно оцінюючи зміст дисертації Іллящука Д. Г. «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у забезпеченні прав особи

на стадії досудового розслідування» та відзначаючи її відповідність вимогам до робіт, які подані на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук щодо необхідного теоретичного рівня, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірності й наукової новизни, практичної значущості, вважаємо за доцільне висловити окремі побажання, які спрямовані на покращення змісту роботи та нівелювання певних дискусійних питань. До положень, які, на нашу думку, потребують додаткового обговорення на публічному захисті, можна віднести такі:

1. Дисертантом було опрацьовано значний обсяг емпіричного матеріалу, зокрема здійснено опитування 230 прокурорів та 145 слідчих органів Національної поліції України у Дніпропетровській, Кіровоградській, Київській, Одеській областях. Варто позитивно відзначити диференціацію автором відповідей прокурорів та слідчих, що дозволило прослідкувати відмінності у поглядах представників цих юридичних професій на проблеми забезпечення прав особи на стадії досудового розслідування.

Водночас вважаємо, що робота стала б ще більш ґрунтовною, якби її автор також опитав представників суддівського корпусу: суддів та слідчих суддів судів першої інстанції, які здійснюють поточний судовий контроль щодо забезпечення прав особи під час досудового розслідування, та на стадії судового розгляду ретроспективно оцінюють дотримання засади законності органами досудового розслідування та прокуратурою. На думку опонента, указані особи здатні надати критичну оцінку ефективності кримінальної процесуальної діяльності прокурорів у сфері забезпечення дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження.

2. На стор. 68-70, 83 дисертації детально висвітлено повноваження прокурора у кримінальному провадженні. Аналіз відповідних положень ст. 36 КПК України показує, що низка правомочностей прокурора дублюють повноваження слідчого (дізнавача) у кримінальному провадженні: так, прокурор може самостійно вносити відомості до ЄРДР, проводити будь-які слідчі (розшукові) дії, отримувати й витребувати речі та документи, звертатися

до слідчого судді із клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження та запобіжних заходів тощо. У зв'язку із цим, цікаво було б почути думку дисертанта щодо проблеми розмежування повноважень слідчого та прокурора в контексті аналізу змісту функції останнього щодо нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

3. На стор. 114 дисертації автор наголошує на важливості інституту оскарження повідомлення про підозру до слідчого судді, передбаченого ч. 10 ст. 303 КПК України. Водночас з тексту автореферату та дисертації не зрозуміла позиція дисертанта щодо ролі та завдань прокурора під час розгляду цього питання слідчим суддею.

4. Дискусійною видається пропозиція дисертанта щодо регламентації обов'язкового отримання згоди освідуваної особи на здійснення відеофіксування такої слідчої (розшукової) дії (стор. 160, 179 дис.). На нашу думку, такі зміни унеможливають проведення освідування в умовах, коли ускладненим є залучення понятих тієї ж статі, що й освідувана особа. Крім того, обмеження щодо відеозйомки під час проведення освідування, яке не пов'язане з оголенням, видається зайвим, адже така відеофіксація фактично не відрізняється від інших слідчих (розшукових) дій, де їх учасники можуть потрапити у кадр (наприклад під час обшуку або пред'явлення для впізнання).

Водночас слід наголосити, що висловлені зауваження є дискусійними та не впливають суттєво на загальну високу оцінку дисертаційної роботи Д. Г. Іллящука і, натомість, характеризують складність та актуальність дослідженої проблематики.

Аналіз автореферату і тексту дисертації дозволив дійти висновку, що дисертаційна робота **Іллящука Дениса Георгійовича «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування»** є актуальним, самостійним, завершеним монографічним дослідженням важливих у теоретичному та практичному відношеннях проблем. Автором отримані нові науково обґрунтовані

результати, які характеризуються єдністю змісту і у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для кримінального процесу, та сприятимуть подальшому вдосконаленню теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо забезпечення прокурором прав особи на стадії досудового розслідування.

Вищевикладене дає підстави для такого узагальненого висновку: дисертація «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а автор дисертації – Ілляшук Денис Георгійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:
проректор Львівського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
доцент

Юрій ЄРМАКОВ

Донецький державний університет внутрішніх справ		
Вх. № _____		
« 4 »	04	20 24 р.